

Minire Xhamabazi

IZVRSENJE MALOLETNICKOG ZATOVRA

1. Značenje, cilj i opšte karakteristike maloletničkog zatvora

Maloletnički zatvor je poseban tip kazne koja se može izreći maloletnim učiniocima krivičnih dela. Ova kazna može isključivo da se izreče samo u izuzetnim slučajevima za teška krivična dela počinjenih od strane maloletnika. Shodno članu 29 Zakona Maloletničkom Pravu, svrha maloljetničkog zatvora je da rehabilitacija i pravilan razvoj maloletnih prestupnika, posebno u obrazovanju maloletnika, specijalizovano obrazovanje, obuke i njegovo stručno usavršavanje.

Pored toga, maloletnički zatvora treba da pozitivno utiče na maloletnika kroz zaštitu, pomoć i nadzor da bi se sprečio recidivizam. Maloljetnički zatvor može da se izreče samo ako su ispunjeni opšti uslovi propisani krivičnim zakonom. Odnosno, u skladu sa članom 30. Zakona o Maloletničkom Pravu, maloletnički zatvor može da se izreče maloletnom učiniocu koji je navršio šesnaest godina i da je počinio krivično delo kažnjivo zatvorom od više od pet godina, ako se izriče vaspitna mera ne bi bilo adekvatno ucinjenom delu, posledicima i nivoa odgovornosti.

Prema odredbama Krivičnog Zakona za Maloletnike, maloljetnički zatvor ne može da prelazi maksimalnu propisanu kaznu za krivično delo, ali ista može biti niža od minimalne kazne propisane za krivično delo (član 31. stav 1). Međutim, ova kazna ne može biti izrečena u trajanju manje od šest meseci niti duža od pet godina. Maksimum kazne maloletničkog zatvora iznosi deset godina za teška krivična dela kažnjiva dugotrajnom kaznom zatvora, ili u slučajevima da je jemaloletnik istovremeno izvršio najmanje dva krivična dela, za koja je predviđena kazna više od deset godina (Član 31. stav 2).

Kao što se može videti, maloletnički zatvor je posebna kazna, koja ima za cilj postizanje svoje koja u isto vreme je kazna, ali sa mnogim elementima

vaspitne mere. Ova rečenica ima mnoge zajedničke karakteristike i neke razlike u poređenju sa kaznama izrecenih prema punoletnim učiniocima krivičnih dela. Ove karakteristike svoju primenu namaze u izrazu željenog cilja koji treba da se postigne, što je vrlo sličan u cilju vaspitnih mera i onda su rokovi izgovora i njeno merenje, merenje koncentracije itd . Takođe, ove osobine dolaze do izražaja posebno kada treba da se izvrši kazna maloletničkog zatvora.

2. Opšte karakteristike izvršenja kazne maloletničkog zatvora

Izvršenje maloletničkog zatvora manifestuje neke sličnosti ali i razlike u odnosu na izvršenje kazne zatvora prema punoletnim licima. Obično se tretman maloletnika koji su osuđeni i koji izvršavaju izrecenu kaznu, više se odnosi ne mere popravljanja, obrazovanja, rehabilitacije, profesionalnog usavršavanja u razie kulturno iobrazovne aktivnosti, zabavu i sport, mere koje uvek za cilj imaju pružanje, zaštita i pomoć maloletnicima, zatim vršenja nadzora nad njima, stručno usavršavanja i razvoj lične odgovornosti za njihovu uspešnu rehabilitaciju.

Kodeksom o Maloletničkom Pravu predviđene su samo neke opšte i specifične odredbe koje se odnose na izvršenje kazne maloletničkog zatvora dok su ova pitanja detaljnije regulisana Zakonom o Izvršenju Krivičnih Sankcija. Ovo je predviđeno u članu 130 stav 2. Zakonika o Maloletnaickom Pravu: "Odredbe Zakona o Izvršenju Krivičnih Sankcija za izvršenje kazne zatvora će se primenjivati na izvršenje kazne maloletničkog zatvora, u slucajevima kada one nisu u suprotnosti sa ovim zakonom."

Kazna maloletničkog zatvora zvršava se u popravnim institucijama, koje su osnivane za tu svrhu. Odredbe Kodeksa predviđaju mogućnost da se ova vrsta kazne može izvršiti I u posebnim odeljenjima za odrasle popravne ustanove. Popravni dom za maloletnike je polu – zatvorenog tipa, u izuzetnim prilikama, maloletnik može da izdrzava kaznu zatvora u popravnom domu zatvorenog tipa (član 132. stav 1).

Po pravilu, maloletnici kaznumaloletničkog zatvora izdrzavaju u popravnom domu za maloletnike dok ne navrše dvadeset i tri godine, dok ostatak kazne oni i dalje izdržavaju u popravnom domu za odrasle. Ali, u posebnim slučajevima, osuđena lica koja su navršila dvadeset tri godine mogu da ostanu u popravnom domu za maloletnike ako je to neophodno da završe profesionalno osposobljavanje, ili ako preostali deok kazna koje treba da izdrze nije duža od šest meseci.

Međutim, oni ni na koji način ne mogu da ostanu u popravnom domu za maloletnike posle navršene dvadeset sedme godine (član 132. stav 3). Dužnost direktora popravne ustanove gde se izvršavaju kazne maloletničkog zatvora, da svake godine dostavi izveštaj sudu za osuđene maloletnike I o njihovom ponašanju tokom izvršenja kazne maloletničkog zatvora.

Tokom izvršenja kazne zatvora za maloletnike, njima se omogućava školovanje, obrazovanje, prevaspitavanja i obuka. Omogućeno im je da rade uz odgovarajuću naknadu, olakšati i podstaći kontakte između maloletnika sa spoljnim svetom putem pisma, telefona, da prima posete, kućne posete, sportske aktivnosti i ostvarivanje mnogih drugih prava i privilegija. Takođe, odredbe na snazi zahtevaju da osoblje tretira manju penitencijar da poseduju veštine i znanja iz različitih oblasti, posebno iz oblasti pedagogije i psihologije.

Prema članu 130. stav 1. Zakonika o Maloletničkom pravu, odredbe ovog zakona kojima se reguliše slanje, prijem, boravak i odlaganje izvršenja, određivanje vaspitnih grupa, prava na posete i angažovanje u fizičke vežbe, definisanje rada i obrazovanja, mogućnost redovnog školovanja, disciplinsko kažnjavanje maloletnika u obrazovnim institucijama i procedurama za žalbe i molitava, primenjuju se i na izvršenje zatvorske kazne za maloletnike.

Po pravilu ,maloletnici kaznu maloletničkog zatvora izdržavaju za zajedno sa ostalim maloletnicima. Međutim, postoje izuzeci od ovog pravila. Maloletnik može da se izdvoji od drugih maloletnika na licni zahtev, ukoliko postoje opravdani razlozi, ili po nalogu direktora popravne ustanove.

Prema članu 133. stav 3. Zakonika o Maloletničkom Pravu, direktor popravne ustanove može da naredi da se maloletnik odvoji od ostalih maloletno osuđenih lica, bez zahteva maloletnika, samo ako je takva mera neophodna:

- Radi sprečavanja opasnosti po život i zdravlje maloletnika ili drugih lica;
- Radi izbegavanja opasnosti za bezbednost popravne ustanove izazvane stalnim prisustvom maloletnika unutar zatvorske populacije.

Maloletniku, dok se nalazi u popravnom domu, može da mu se odobri odsustvo od dva puta godišnje, koj treba da traje do trideset dana, odmor je dozvoljen samo kada se ne održavaju časovi nastave (član 134). Maloletnik

dok je u vaspitno-popravnoj ustanovi ima pravo da ostane najmanje 3 sata dnevno van zatvorenih prostorija. U međuvremenu ,maloletnik ne može odrediti meru upućivanja u samicu kao disciplinske kazne (član 135 stav 2).

3. Uslovni otpust osuđenih maloletnika

Uslovni otpust je važna institucija koju prepoznaju sve penitensiarne zakonodavstvo savremenog društva država koje su prihvatile moderan sistem izvršenja kazne zatvora. Ona predstavlja važnu sredstvo za promovisanje i stimulisanje osuđenih lica u njihovom procesu resocijalizacije.

Pozitivne zakonske odredbe koje se odnose na uslovni otpust osuđenih maloletnih lica na Kosovo regulisane su zakonima koji se primenjuju u oblasti izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima. Prema krivičnom zakonodavstvu koji je na snazi institucija uslovnog otpusta odnosi se na oslobdjanje osudjenog lica od daljeg izdržavanja kazne zatvora pre isteka iste.

Prema Kodeksu za Maloletničko Pravo, lice koje je osuđeno na maloletnički zatvor može biti uslovno oslobođen ako je održao naj manje trećinu izrečene kazne (član 32. stav 1). To je objektivni uslov koji se odnosi na protek vremena o izvršenju kazni.Međutim, maloletniku se ne može odrediti uslovni otpust ako nije izdržao kaznu u trajanju od šest meseci u popravnom domu, odnosno u paviljonu samo za mloletnike.

Ovo vreme treba da prođe, jer vreme manje od šest meseci ne može da postigne svrhu maloletničkog zatvora. Takođe i minimum kazne iznosi, kao što je gore navedeno šest meseci.

Kodeksom o Maloletničkom Pravu predviđena je mogućnost, kada se daje uslovni otpust, sud može da izrekne meru pojacanog nadzora od strane roditelja, usvojioca ili staraoca ili organa starateljstva, koja može trajati do kraja kazne (član 32. stav 2). Očigledno je da izricanje ove mere je od velikog značaja, pošto pomaže da se maloletnik uspešno uključi u društveni život.

Shodno odredaba krivičnog zakonodavstva Kosova,o uslovnom otpustu odlučuje panel za uslovni otpust.³⁴⁷ Osnivanje ovog panela, u okviru

³⁴⁷ Do donosenja zakona o izvršenju krivicnih sankcija (Uredba e UNMIK-a br.2004/46, od 19 novembra 2004), o uslovnom otpustu odlucuje komisija za uslovni otpust koja je sastavljena od 5 clanova. (Opsirnije vidi:: R.Gashi, Uslovni otpust osudjenih lica i krivicno prajna praksa Kosova Pravo, br.2/2004, Pristina, sur..39-57).

aktuelne situacije je rezervisana nadležnost UNMIK- odnosno Departamenta za Pravosuđe UNMIK-a. Prema članu 129. Zakona o Izvršenju Krivičnih Sankcija, panel za uslovni otpust sastoji od jednog sudije i dvoje sudija porotnika koji poseduju znanje i iskustvo u psihologiji, kriminologiju psihijatriji, pedagogiji, sociologiji i drugih društvenih nauka koja se odnose na uslovni otpust.

Panel za uslovni otpust odlucuje po zahtevu maloletnika ili direktora popravne ustanove za maloletnike. Na zahtev ili zahtev za privremeno puštanje na slobodu, direktor popravne ustanove, panelu za uslovni otpust dostavlja kopiju lične datoteke osuđenog lica koje je osuđeno i izveštaj stručnih timova iz popravne ustanove.

Obično, ovaj izveštaj sadrži: vrstu krivičnog dela, stav maloletnika prema učinjenom krivičnom delu, stav prema i žrtvi i porodici žrtve, neko drugo krivično delo izvršeno od strane njega, njegove porodične okolnosti i socijalno poreklo, njegova fizička sposobnost i psihološko ponašanje u popravnoj ustanovi, postignut uspeh u ustanovi, podrška koja može da mu se obezbediti po izlasku iz ustanove i sve druge okolnosti koje ukazuju da isti neće počiniti novo krivično delo (član 128 stav 5 Zakona o izvršenju krivičnih sankcija). Panel za uslovni otpust sistematski ispituje slučajeve osuđenih maloletnika, koji su ispunili uslove za razmatranje.

Nakon odlučivanja, panel za uslovni otpust donosi obrazloženu odluku o davanju ili uskraćivanje uslovnog otpusta. Ako se uslovni otpust odbije, odluka treba da sadrži datum razmatranja predmeta od strane panela. Naime, odluka panela za uslovni otpust treba da bude obrazložena.

Maloletno lica koji je uslovno otpusten mora da pokaže dobro ponašanje sa slobode. Ako osuđeni maloletnik u vreme uslovnog otpusta ne pridržava pravilima u skladu sa određenim obavezama, ili učini krivično delo, uslovni otpust se može opozvati. Prema odredbama Kodeksa za Maloletničko Pravo, sud može opozvati uslovnu slobodu ako u toku probnog rada maloletnik učini krivično delo za koje može da se izrekne kazna zatvora ili maloletničkog zatvora od najmanje šest meseci (član 32. stav 3).